

SZOMORY EMIL.

Egy elmúlt világ képeskönyvéből

— Feld Zsigmond —

Hát elment az öreg Feld Zsigmond is, csendben, nesztelenül, a jó Isten kilencvenegy éves korában úgy segítette át a másvilágra, hogy megkímélte minden szenvedéstől, fájdalomtól, attól a keserves tudattól is, hogy no most itt kell hagynia az ő imádott Budapestjét, a városligeti színházát, azt a néhány embert, akit még szeretett, a leányait, a fiait, akik hűségesen kitarítottak mellette és ölük telhetőleg igyekeztek utolsó éveit beարanyozni. Úgy halt meg a derék Zsiga bácsi, hogy értől az életről egyszerűen átaludt egy másikba, egy jobba, egy szebbe, kétségtelenül.

Nem szándékom itt most felsorakoztatni az érdemeket, amelyeket Feld Zsigmond Budapest megmagyarosítása körül szerzett, azt sem, hogy milyen odaadással állította magát nagy színésznek, nagy színésznők felfedezésével, a magyar kultúra szolgálatába. Minden érdeken túl, mindig, mindenben tiszta jószándék vezette, igaz lelkesedéssel, abszolút hozzáértéssel volt mindazok rendelkezésére, akiknek tehetségében hitt és bízott és akik úgy erősödtek meg körülötte hirben, dicsőségben és anyagi javakban, mint egy szerető apának gyermekei, míg ő koldusszegényen küszködött és koldusszegényen fejezte be életét.

Mivel esküvőre, temetésre rég nem járok, szabadjon viszonzásul azért a szeretetért, barátságért, amellyel az öreg Feld irántam egész hosszú újságírói pályámon viseltetett, frissen hantolt sírjánál néhány kevésbé ösmert visszaemlékezéssel szolgálnom.

A legnagyobb öröme, a legnagyobb büszkesége

A legnagyobb öröme az életében az volt, amikor Rákosi Jenőt szólaltathatta meg a magyarrá lett városligeti arénában. Az „Éjjel az erdőn” című darabját adta elő megnyitó előadásul Blahánéval, Ujházyval.

A legnagyobb büszkesége az életének, hogy ő hozta Pestre Eleonore Duset, akiről a magyar közönség odáig semmit, vagy igen keveset tudott. Igaz, az utólérhetetlen művész nő sem lehetett tulságosan tájékozott a magyar színházi viszonyokat illetőleg, különben aligha lépett volna fel Feld Zsigmond városligeti arénájában, mely akkoriban még igen messze esett a várostól és amely a nagy közönség számára csak egyfogatú kis lóvonaton volt elérhető. Talán ez is hozzájárult, hogy a művész nő első felléptére nagyon kevesen voltak kíváncsiak; hiteles feljegyzések szerint, közvetlenül az előadás megkezdése előtt, harmincan ültek a nézőtérre és a szakadó esőben nem is lehetett remény rá, hogy ez a szám megkétszereződjék. Az öreg Feld restelte is a dolgot, így hát az utolsó percekben bevezényelte az arénába az egész Csikágot, melynek kötelességévé tette, hogy szakadatlanul tapsoljon az olasz vendégeknek.

Másnapra aztán a magyar kritika is felfedezte Duset és mivel az eső is elállt, második felléptére szorongásig megtelt a nézőtér. Duse boldog volt, örömét mindössze a szegényes diszletek rontották meg egy kissé, ami érthető, mert Gauthier Margit szalonjának mennyezetét például egy terebélyes fa elronyolt lombkoronája képezte.

És mivel a művész nő éppen megpillantotta Feld igazgatót, akinek színháza nem volt be rendezve efféle drámai produkciókra, kifejezte elégedetlenségét.

— Hogy képzeli, direktor ur, — kérdezte sértődötten — hogy én ilyen diszletekkel játszom?

— Mit? — kiáltott Feld, egészen közel hajolva a művész nőhöz — kegyed nincs megelégedve ezekkel a diszletekkel? Tessék tudomásul venni, hogy ugyanezekkel a diszletekkel játszott az én színházamban egy Rossi, egy Salvini, egy Levinszky, egy Adolf Sontenthal, egy Feld Zsigmond!!

Erre az érvelésre a művész nőnek valóban nem volt mit felelnie. De a nagysikerű előadás után megszólította Keszler Józsefet, az akkori idők legtekintélyesebb kritikuskát.

— Én nem is tudtam, mondta, hogy maguknak magyaroknak, a Zsiga Feld a legnagyobb színészü! Igazán röstellem és bocsánatot kérek, hogy eddig csak úgy félvállról beszélgettem vele.

Ernesto Rossi, a Herminentheaterben

A régi jó világban, Feld Zsigmondnak két színháza volt Budapesten. A ligeti aréna, ahol nyáron játszottak és a Herminentheater, az akkori Schiffmansplatzon, a mostani Hájós-utcában, szemben az Operaházzal. Kedves, intim színház, mindössze négyszáz néző számára, de jó meleg művészhajlék, ahol Feldnél Schratt Katalin is gyakran vendégszerepelt.

Egyszer Feld Zsigmond táviratot kapott Triestből, Rossitól, a világhírű olasz művésztől, hogy két estén szeretne a Herminentheaterben vendégszerepelni. A Hamletben és az Othelloban, esténként ötszáz forint tiszteletdíjért.

Feld Zsigmond, aki a vendégszereplés erkölcsi súlyát föléje helyezte az anyagi sikernek, egyetlen szóval válaszolt Rossinak:

— Vabene, rendben van, pedig tudta, hogy okvetlen ráfizet a vendégszereplésre, mert a Herminentheater bevételi képessége a legfel emeltebb helyárak mellett sem tett volna ki ötszáz forintot. Rossi megérkezett és nagyon meg volt lepve, látva milyen parányi a színház, milyen kezdetleges a berendezése, szűk és keskeny a színpada. Naphosszat azt hajtogatta:

— Piccolo! Piccolo! Kicsike! Kicsike!!

Mindkét estére a kis színház csak negyedrészt telt meg, ami az olasz művészt láthatólag bosszantotta. Talán röstelte is felvenni az ötszáz forintokat, és az első budapesti vendégszereplésének balsikerét mindenképpen igyekezett Feldre, a színházra áthárítani, a nézőtérre, a színpadra és folyton azt hajtogatta: piccolo!

Végre Feld Zsigmond megelégedte a sok szemrehányást és derűsen odaszólt Rossinak:

— Kedves Mester, ön folyton azt mondja: piccolo. Piccolo a színház, piccolo a színpad, piccolo a lelkesedés, piccolo az igazgató, holott tudhatta, hogy a Herminentheater mekkora! Alaposan szemügyre is vette, mielőtt fellépett. Én pedig három napja türok, haligatok és ime fizetek. Holott én is panaszkodhatnék!

— Nos carissime Direttore, panaszkodjon!

— Hát kérem szeretettel, ha ebben az egész affairben valami komolyan piccolo, akkor tessék elhinni, a bevétel az! Piccolo, nagyon piccolo!

Utazás a Rivierára

Feld Zsigmond, régi meghitt jó embere jutott eszébe Faludi Gábornak, amikor a pesti tél elől a Rivierára igyekezett. Azt is gondolta a Vigszínház igazgatója, hogy nagy jót tesz, ha elviszi magával szegény öreg embert, hadd gyönyörködjék az örök nyár bitoralmában. Felhívta hát telefonon.

— Volna kedve velem jönni Montecarloba?

— Hová?

— A Rivierára, Montecarloba! Magának is jót tenne egy kis tengeri levegő.

Feld Zsigmondnak, mint olyan gyakran, most sem volt egy garasa sem, és úgy gondolva, hogy Faludi húzni akarja, hangosan belekacagott a telefonba.

— Mit nevet? — folytatta Faludi Gábor, én úgy értem, hogy meghívom, a vendégem lesz, mindent beleszámítva. No jön?

Feld Zsigmond alig hitt fülének és nyomban készen volt a válasszal:

— Mikor indulunk?

— Holnap este! Ha megfelel magának érte jövök az autóm.

Zsiga bácsi boldogan rohant haza.

— Csomagolni, mindent becsomagolni — kiáltotta izgatottan a feleségének, a gyerekeinek, és egyre idegesebben már csomagolt is. Még sohasem járt a Rivierán és most ingyen táru majd eléje a Cote d'Azur és a Földközi tenger minden páratlan szépsége.

Másnap este Faludi Gábor pontosan megjelent Feld Zsigmond lakásán. A máhált felrakták az autóra, mely már indult is a pályaudvar felé. A felesége, a gyerekek, még hosszan és meghatottan lobogtatták zsebkezdőjüket a távozó családfő után.

Az autóban Feld Zsigmond egyre bánatosabb lett.

— Nagyon hosszú ut — sopánkodott — aztán meg öreg ember vagyok, bevallom, fáj a szívem, hogy itt kell hagynom a családomat.

Alig lehetett megnyugtalni.

A pályaudvarhoz érve Faludi Gábor ment a pénztárhoz, hogy két vasuti jegyet váltson. Ekkor Feld Zsigmond hirtelen meg rántotta a kabátját.

— Nézze csak, kedves igazgató úr — így szólt könnyes szemmel — én meggondoltam a dolgot.

— Mi az, hogy meggondolta? Itt az utolsó percben, a pályaudvaron?

— Igen... És ezt meg kell értenie... Továbbá önnök az én utazásom belekerül legalább két ezresébe. Nekem nincs is szívem hozzá, hogy ilyen költségbe verjem...

— Ugyan, mit törődik maga ezzel?

— Hagyjon kérem kibeszélni!

— Tessék...

— Én úgy gondolom, hogy ad nekem ezer

oronát és én itthon maradok!

Faludi Gábor hangosan felkacagott.

— Maga, Zsiga, javíthatatlan — mondotta megértően.

Ezzel átadta neki ott a pályaudvaron a kívánt ezrest és egyedül utazott.

Es az nem lehetett...